

praktisk muligt. Et typisk eksempel på tilfælde, hvor kollektive aftaler er hensigtsmæssige, er udnyttelse af omfattende materiale med mange rettighedshavere. Det skal desuden understreges, at aftalelicensmuligheden alene har betydning i praksis, hvis brugeren og rettighedshaverne er enige om det, og hvis de kan blive enige om vilkårene, herunder størrelsen af vederlaget.

Efter forslaget til § 50, stk. 2, skal brugere kunne indgå aftaler med aftalelicensvirkning på et nærmere defineret område med en organisation, der omfatter en væsentlig del af ophavsmænd til en bestemt art af værker, der anvendes i Danmark på det pågældende område. Parterne definerer selv udnyttelsesområdet. Det er dog en betingelse, at Kulturministeriet godkender de rettighedshaverorganisationer, der ønsker at indgå aftaler med aftalelicensvirkning. Ved godkendelsen skal ministeriet bl.a. påse, at den pågældende organisation er repræsentativ på det ansøgte område. I praksis vil en rettighedshaverorganisation typisk kunne søge om godkendelse forud for eller i forbindelse med indgåelse af en konkret aftale om en nærmere bestemt udnyttelse.

Det følger samtidig af den foreslåede bestemmelse, at udenforstående rettighedshavere, herunder udenlandske, skal have mulighed for at nedlægge individuelt forbud mod at blive omfattet af aftalelicens på et nærmere specificeret område. Forbuddet kan nedlægges over for alle de aftalesluttende parter, dvs. såvel brugeren som rettighedshaverorganisationen.

Når det gælder den aftalesluttende organisations egne medlemmer, kan det aftales, at medlemmerne er frit stillet med hensyn til at beslutte at stå uden for en aftale. Disse vil i så fald kunne nedlægge individuelt forbud.

Der henvises til lovforslagets § 1, nr. 13 og 14.

3.3.2. Særligt om »orphan works« (»forældreløse værker«)

Et tilbagevendende problem er klarering af rettigheder til såkaldte »orphan works«. Der er typisk tale om ældre værker, hvor beskyttelsestiden ikke er udløbet, og hvor det efter en rimelig indsats ikke er muligt at identificere eller lokalisere rettighedshaverne via kendte registre, forlag og lignende. De vanskeligheder, der er forbundet med at finde indehaveren af ophavsretten, skyldes bl.a., at ikke alle værker indeholder oplysninger om ophavsmandens identitet, og at der ikke findes centrale registre over ophavsmænd.

Problemet med »orphan works« har navnlig betydning for kulturarvsinstitutioner, som ønsker at digita-

lisere deres samlinger, fx ældre tidsskrifter og bøger, med henblik på at give offentligheden adgang til kulturarven on demand.

Der er forskellige løsningsmodeller på »orphan works«-problemet. I USA og Canada har man overvejet løsninger, hvorefter værker kan benyttes efter en omhyggelig, men forgæves eftersøgning af ophavsmanden uden risiko for at ifalde straf eller erstatning.

Den ophavsretlige undergruppe har udtrykt præference for en aftalelicensmodel.

Kulturministeriet har i lyset af dette overvejet forskellige løsningsmuligheder.

En model kunne være, at en bruger uden at ifalde straf- eller erstatningsansvar kan udnytte værker, hvis brugeren har gjort en tilstrækkelig omhyggelig indsats for at forsøge at identificere eller lokalisere rettighedshaveren. En sådan model forekommer efter ministeriets opfattelse uhensigtsmæssig. Der er risiko for, at denne løsningsmodel ikke giver brugerne det fornødne incitament til at gøre et seriøst forsøg på at opspore og identificere rettighedshaveren. Det vil endvidere være forbundet med en vis usikkerhed at afgøre, hvornår brugerne har gjort en tilstrækkelig omhyggelig indsats for at finde frem til rettighedshaveren. Den bedømmelse vil i sidste ende skulle foretages af domstolene, og brugerne har således ikke mulighed for at kalkulere med eventuelle vederlagskrav, som de måtte blive mødt med på et senere tidspunkt. Det betyder, at en sådan løsning vil medføre en betydelig grad af rets-usikkerhed for brugeren.

Ministeriet finder i lighed med den ophavsretlige undergruppe, at aftalelicensen vil være et velegnet instrument til at sikre den fornødne klarering af »orphan works«. Fordelen ved aftalelicensløsningen er, at de indgåede aftaler mellem brugere og de aftalesluttende rettighedshaverorganisationer får aftalelicensvirkning, dvs. at aftalen udstrækkes til at omfatte alle rettighedshavere på et givent område. Det skaber den fornødne retssikkerhed for den potentielle bruger samtidig med, at rettighedshaverne får betaling for brugen af deres værker.

De nødvendige aftaler vil kunne indgås inden for rammerne af de specifikke aftalelicenser og den foreslåede generelle aftalelicens i ophavsretslovens § 50, stk. 2, jf. ovenfor pkt. 3.3.1. Det bemærkes i den forbindelse, at ikke-repræsenterede rettighedshavere vil kunne nedlægge individuelt forbud mod en udnyttelse, som er hjemlet i en aftale indgået på aftalelicensvilkår.